

KIIHTYVÄ SOTA KASVATTI SUOMEN AFGANISTAN-MENOJA

Suomi on käyttänyt Afganistanin jälleenrakentamiseen ja kriisinhallintaan vuosina 2001–2013 yhteensä 462,64 miljoonaa euroa¹.

Summasta yli puolet (273,60 milj. €) on käytetty osallistumiseen ISAF²-sotilasoperaatioon. Vajaa kolmannes (125,64 milj. €) on käytetty kehitysyhteistyöhön. Siitä noin puolet (66,00 milj. €) on kanavoitu maahan muun muassa YK:n ja Maailmanpankin kautta. Suomalaisen kansalaisjärjestöjen avulla maata on tuettu 6,69 miljoonalla eurolla. Suomalaiset ISAF-joukkojen PRT³-osastot ovat jakaneet vuosittain kehitysapua Quick impact-hankkeilla noin miljoonalla eurolla.

Suomen Afganistan-menoista noin kymmenen prosenttia (39,26 milj. €) on käytetty humanitaarisena apuna sodan uhrien avustamiseen. Siitä 11,60 miljoonaa euroa on käytetty Afganistanin miinaongelman hoitamiseen raivaamalla miinoja ja avustamalla uhreja. Afganistan liittyi vuonna 2002 Ottawan henkilöihin kieltävään sopimukseen.

Menot usean momentin takana

Suomen ISAF-joukkojen budjetti on jaettu ulkoasiainministeriön ja puolustusministeriön kesken. Joukkojen ylläpitomenoista, 133,55 miljoonaa euroa vuosina 2002–2013, vastaa ulkoasiainministeriö. Joukkojen kalusto- ja hallintomenot, 140,05 miljoonaa euroa vuosina 2002–2013, katetaan puolustusbudjetista.

Suurin osa ISAF-operaation kustannuksista maksetaan niille erikseen nimetyiltä momenteilta, mutta osa kuluista katetaan muilta momenteilta. Niistä merkittävin on kriisinhallinnan

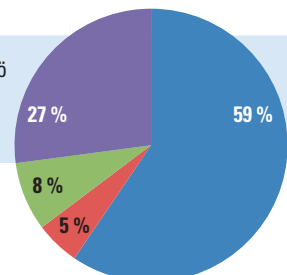

Yleisöä tutustuttamassa rauhan-
turvaajien
varusteisiin Porin
Suomi Arenas-
sa 2010.

SUOMEN AFGANISTAN-MENOJEN JAKAANTUMINEN

Sektori	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	Yhteensä
Sotilasoperaatio		5 980 800	10 497 000	14 442 000	15 425 000	17 560 000	18 127 000	20 024 000	25 638 000	39 963 000	43 821 000	31 018 000	31 101 200	273 597 000
Siviilikriisinhallinta			162 000	358 000	671 000	580 000	2 011 000	1 664 000	2 100 000	4 000 000	3 800 000	4 400 000	4 400 000	24 146 000
Humanitaarinen apu	1 713 000	7 000 000	4 000 000	2 700 000	1 300 000	1 300 000	2 200 000	3 850 000	2 900 000	2 900 000	3 600 000	3 800 000	2 000 000	39 263 000
Kehitysyhteistyö	1 000 000	7 185 419	5 575 219	6 046 650	7 027 985	8 469 421	9 168 695	9 805 976	11 477 964	11 900 000	13 678 343	16 000 000	18 300 000	125 635 672
kaikki yhteensä	2 713 000	20 166 219	20 234 219	23 546 650	24 423 985	27 909 421	31 506 695	35 343 976	42 115 964	58 763 000	64 899 343	55 218 000	55 801 200	462 641 672

■ Sotilasoperaatio ■ Siviilikriisinhallinta ■ Humanitaarinen apu ■ Kehitysyhteistyö

¹ Tietopyynnöt Ulkoasiainministeriöön 10.3.2010 ja 12.9.2012. Sotilaalliset menot kerätty valtion talousarvioesityksistä huomioiden lisätalousarviot. ² ISAF = International Security Assistance Force; kansainvälinen turvallisuusjoukko, YK:n mandaatilla toimiva Nato-johtoinen sotilaallinen kriisinhallintaoperaatio Afganistanissa. ³ PRT = Provincial Reconstruction Team; alueellinen jälleenrakennusryhmä.

joukkojen kehittämisohjelma, jonka kautta hoidetaan erilliset ase- ja sotatarvikehankinnat. Tämän jutun laskelmissa on arvioitu kehittämisohjelman vuosien 2002–2013 kuluista 20 prosentin (32,38 milj. €) kohdistuneen Afganistaniin. Suurin julkisuuteen ilmoitettu yksittäinen varustelumenno on ollut raskaiden panssaroitujen RG 32M-maastoajoneuvojen hankinta. Vuonna 2010 niitä hankittiin 6,2:lla ja vuonna 2012 15,6 miljoonalla eurolla.

Afganistanin armeijan (ANA) kehittämistä on tuettu Naton vapaaehtoisen rahaston kautta ainakin 2,10 miljoonalla eurolla. Rahaston varoilla on muun muassa parannettu Afganistan armeijan ammusvarastojen turvallisuutta. Afganistanin hallinto pyysi myös ase- ja ampumatarvikeapua, mutta Suomi antoi sotatarvikeapuna 1 410 kenttäpuhelinia ja 60 voimakonetta.

Yksittäisen kriisin aiheuttamia kokonaiskustannuksia on vaikea arvioida. Koska osa kustannuksista on välillisiä, ne eivät ole mukana näissä laskelmissa. Esimerkiksi Afganistanin pakolaisongelma on aiheuttanut vuosittain 1-2 miljoonan euron lisäkustannukset. ISAF-operaatioissa on tarvittu ilmakuljetuskapasiteettia, ja Suomi on osallistunut sen saatavuutta parantamaan helikopterirahastoon vuosittain noin 120 000–500 000 eurolla⁴. Osana ohjelmaa Unkariin on sijoitettu kaksi sotilasta ja maalle lahjoitettiin vuonna 2011 kaksi Suomen Mi8-sotilashelikopteria.

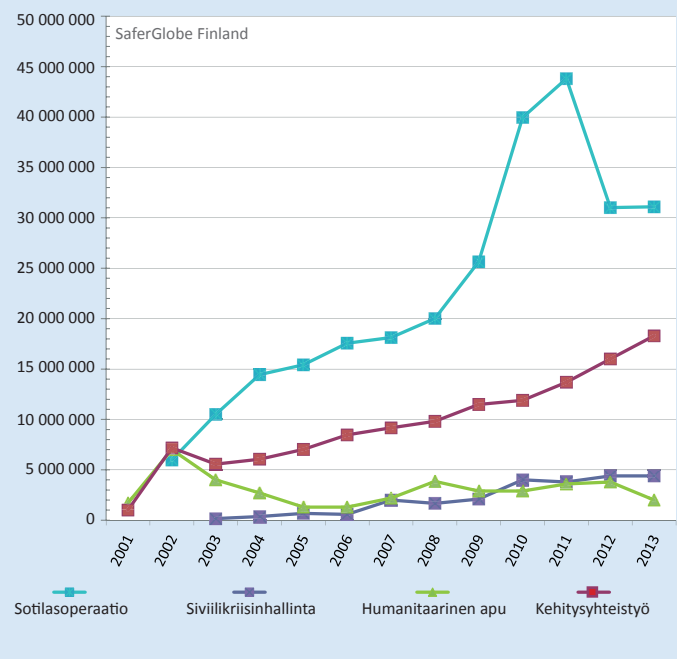
Kiihtyvä sota kasvatti menoja

Suomen Afganistan menot kasvoivat vuodesta 2002 vuoteen 2011 aina 20,16 miljoonasta eurosta 64,90 miljoonaan euroon. Tämän jälkeen menot ovat kääntyneet laskuun, ja vuonna 2013 niiden arvioidaan olevan 55,80 miljoonaa euroa. Menojen kehitystä selittävät Afganistanin turvallisuustilanteessa ja Suomen osallistumisessa tapahtuneet muutokset.

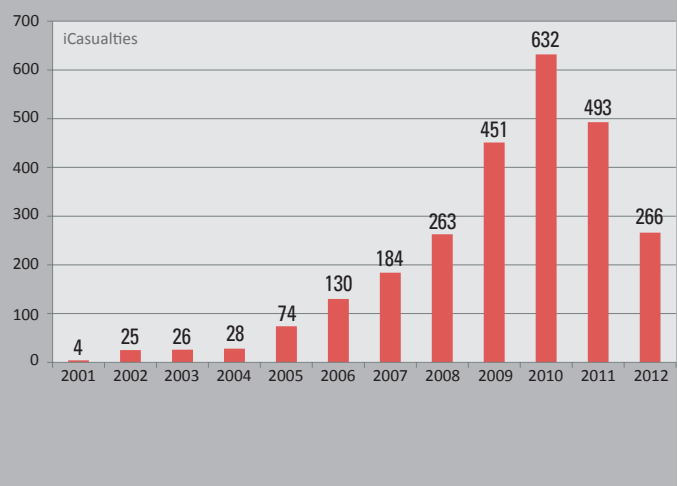
Helsingin Sanomien⁵ julkaisemien Suomen joukkojen keskiarvojen mukaan vuosina 2002–2008 Suomi operoi Afganistanissa 50–111 sotilalla. Tämän jälkeen joukkojen keskiarvo on ollut 145–216 sotilasta. Vuonna 2012 joukkojen määrä on laskenut noin 145 sotilaaseen. ISAF-koalition tarkoituksena on vetää pääjoukot pois maasta ja siirtää turvallisuusvastuu Afganistanille vuonna 2014.

Afganistanissa kaatuneita ulkomaalaisia sotilaita tilastoivan iCasualties-verkkosivun mukaan sota kiihtyi vuonna 2009. YK:n laskelmien mukaan vuosina 2007–2011 kuoli kaikkiaan 11 864 siviiliä. Vuoden 2010 jälkeen iskujen ja kaatuneiden sotilaiden

SUOMEN AFGANISTAN-MENOJEN KEHITYS

VIHOLLISUUKSISSA KUOLLEET ISAF-KOALITION SOTILAAT

⁴ Suomen Afganistan-toimintaohjelma, Ulkoasiainministeriö 14.4.2009, Selvitys Suomen tuesta Afganistanin vakauttamiselle, Ulkoasiainministeriö, Puolustusministeriö, Sisäasiainministeriö 14.12.2007. | ⁵ HS 5.9.2012.

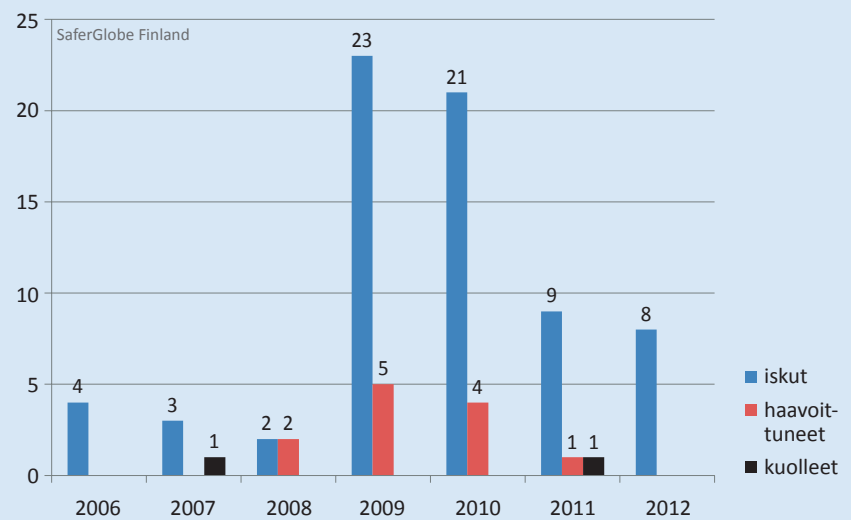
määrä on laskenut. Siviiliuhrien määrä on edelleen korkea ja vuoden 2012 ensimmäisen kuuden kuukauden aikana sotaan liittyvissä väkivaltaisuuksissa kuoli 1 145 siviiliä ja haavoittui 1 954⁶. Uhreista 80 prosenttia on aiheutunut kapinallisten toiminnasta⁷.

Suomalaisten toiminta-alue Pohjois-Afganistanissa on ollut maan rauhallisimpia alueita, mutta sielläkin iskujen määrä moninkertaistui vuonna 2009. Iskuja⁸ on tehty vuosina 2006–2012 yhteensä 63. Niistä suurin osa on ollut vihollisen kivääri- ja sinkotulta. Yhdeksän iskua tehtiin yksinomaan tienvarsipommeilla (IED) ja kolme oli itsemurhaiskuja. Iskuissa on kuollut kaksi suomalaissotilasta. Vihollisen tulituksen seurauksena on haavoittunut 10 suomalaisrauhanturvaajaa ja omien tulituksesta yksi. Lisäksi yksi siviilikriisinhallinnan asiantuntija on haavoittunut lievästi pommi-iskussa. Onnettomuuksissa, kuten ajoneuvojen suistuttua tieltä tai varomattoman ampuma-aseen käsittelyn seurauksena, on loukkaantunut 10 sotilasta. Haavoittuneista ja loukkaantuneista kaikkiaan yhdeksän sotilasta on evakuoitu Suomeen.

Sodan kiihtyessä suomalaisjoukkojen turvallisuutta on haluttu parantaa paremmalla varustuksella. Esimerkiksi panssaroidut maastoajoneuvot oli tarkoitus palauttaa Suomeen Afganistanin vaaleihin liittyvän tukiopeeraation jälkeen. Ajoneuvot ja vaalien tueksi lähetetty vahvennusosasto jätettiin kuitenkin maahan.⁹

Nykyisenkaltaisiin kriisinhallintaoperaatioihin osallistumisesta päätettäessä on vaikeampi ennakoita miten konflikti kehittyy ja millaiseksi operaation kustannukset sen seurauksena muuttuvat kuin oli perinteisten rauhanturvaoperaatioiden kohdalla. Tilanne voi muuttua muutamassa kuukaudessa, jolloin kriisinhallintajoukko voi tarvita lisäjoukkoja ja raskaampaa varustusta, jotta se pystyy toteuttamaan sille annetut tehtävät. Vuosittaisien suorien ja välillisten kulujen selvittämiseksi on käytävä läpi useita momenteja eri hallinnonaloilta. Valtiontalouden seurantaljärjestelmä rakentuu budjettivuosien varaan. Siten monivuotisesta operaatiosta syntyvistä kokonaiskustannuksista on vaikea saada kokonaiskuvaa. Samalla kuitenkin operaatioon käytetyt

SUOMALAISIA ISAF-JOUKKOJA VASTAAN TEHDYT ISKUT JA UHRIT 2006–2012

varat kertovat millainen on Suomen toiminnan kokonaiskuva, ja miten se osaltaan vastaa operaatiolle asetettua poliittista tehtävänasettelua.

⁶ Conflict continues to take a devastating toll on civilian casualties, UN report 8.8.2012. | ⁷ Afghanistan: Annual report 2011, Protection of Civilians in Armed Conflict, UNAMA. | ⁸ Tiedot on kerätty puolustusministeriön mediatiedotteista 2007-2012. | ⁹ Valtiovarainvaliokunta, budjetti 2010.